

Datum van
inontvangstneming

:

16/02/2024

Zaak C-653/23

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

6 november 2023

Verwijzende rechter:

Administratīvā apgabaltiesa (Letland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

1 november 2023

Verzoekster in eerste aanleg en appellante in beroep:

SIA TOODE

Verwerende partij in eerste aanleg:

Valsts ieņēmumu dienests (Letland)

[OMISSIS]

Administratīvā apgabaltiesa (Letland)

BESCHIKKING

Riga, 1 november 2023

De Administratīvā apgabaltiesa (bestuursrechter in tweede aanleg, Letland [OMISSIS] [samenstelling van het gerecht]

heeft via de schriftelijke procedure kennisgenomen van het beroep dat SIA TOODE heeft ingesteld tegen het vonnis van de Administratīvā rajona tiesa (bestuursrechter in eerste aanleg, Letland) van 14 april 2022 in de bestuursrechtelijke procedure die is ingeleid middels de door SIA TOODE ingestelde vordering tot verkrijging van een gunstig administratief besluit tot toekenning van steun ter compensatie van het afnemen van haar werkkapitaalstromen voor de maanden januari en februari 2021.

Voorgeschiedenis

Uiteenzetting van de feiten

- 1 Op 25 maart en 9 april 2021 heeft verzoekster, SIA TOODE, als door de COVID-19-crisis geraakte onderneming, bij de nationale belastingdienst steun voor het op peil houden van haar werkkapitaalstromen voor de maanden januari en februari 2021 aangevraagd.
- 2 De nationale belastingdienst heeft vastgesteld dat de omzet van verzoekster in de maanden januari en februari 2021 niet voldoende was gedaald om te voldoen aan de voorwaarden van de punten 4.2.1 en 4.2.2 van de Ministru kabineta 2020.gada 10.novembra noteikumi Nr. 676 „Noteikumi par atbalstu Covid-19 krīzes skartajiem uzņēmumiem apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai” (besluit nr. 676 van de ministerraad van 10 november 2020 tot vaststelling van de regeling inzake steun voor het beschermen van werkkapitaalstromen aan door de COVID-19-crisis geraakte ondernemingen (hierna: „steunregeling”).
- 3 SIA TOODE heeft beroep in rechte ingesteld waarbij zij verzocht om toekenning van de steun voor het op peil houden van haar werkkapitaalstromen voor de maanden januari en februari 2021. Volgens verzoekster had de nationale belastingdienst, bij het berekenen van haar omzet, geen reden om de totale waarde van de in de aangifte voor de belasting over de toegevoegde waarde (hierna: „btw-aangifte”) voor het desbetreffende belastingtijdvak vermelde activiteiten in aanmerking te nemen.
- 4 Bij vonnis van 14 april 2022 heeft de rechter in eerste aanleg het beroep van SIA TOODE afgewezen op grond dat zij niet voldeed aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor de steun.
- 5 SIA TOODE heeft hoger beroep tegen het vonnis van de rechter in eerste aanleg ingesteld op grond dat zij het niet eens was met diens conclusie dat de gegevens over de totale waarde van de in de btw-aangifte vermelde activiteiten in aanmerking moesten worden genomen bij de berekening van de omzet.
- 6 In de procedure heeft het ministerie van Financiën verklaard dat de steunregeling in overeenstemming was met de vereisten van punt 3.1 van de mededeling van de Europese Commissie van 19 maart 2020 getiteld „Tijdelijke kaderregeling inzake staatssteun ter ondersteuning van de economie vanwege de huidige COVID-19-uitbraak” [C(2020) 1863] (hierna: „tijdelijke kaderregeling”) en dat het ministerie van Economische Zaken de goedkeuring van de Europese Commissie voor die steunregeling heeft verkregen. Het positieve oordeel van de Europese Commissie inzake de verenigbaarheid van de steun gold tot 30 juni 2022, met als gevolg dat na die datum geen steun uit hoofde van de tijdelijke kaderregeling meer mocht worden toegekend.
- 7 In antwoord op vragen van de Augstākā tiesa (hoogste rechterlijke instantie, Letland) in een ander bestuursrechtelijk geding (zaak SKA-356/2023) heeft de Europese Commissie op 11 september 2023 een advies uitgebracht (hierna: „advies van de Commissie”).

In dat advies merkt de Commissie op dat het aan de nationale rechterlijke instanties staat om op grond van de toepasselijke bepalingen van nationaal recht te bepalen op welk moment verzoekster een juridisch bindende en onvoorwaardelijke aanspraak op steun uit hoofde van de steunregeling heeft verworven. De Commissie is van mening dat, overeenkomstig punt 23 van de steunregeling, de toekenning plaatsvindt op het moment waarop de nationale belastingdienst een besluit over het al dan niet toekennen van die steun vaststelt.

Tegelijkertijd onderstreept de Commissie dat de toekenning van steun na het verstrijken van de in punt 22, onder d), van de tijdelijke kaderregeling voorziene termijn een schending van de standstill-verplichting van artikel 108, lid 3, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie zou inhouden en dat het aan de nationale rechterlijke instanties zou staan om de betaling van die steun aan verzoekster te verhinderen. Indien de door verzoekster aangevraagde steun niet op uiterlijk 30 juni 2022 is toegekend, kunnen nationale rechterlijke instanties niet op een latere datum een vergoeding – ter vervanging van die steun – toekennen voor de schade die verzoekster heeft geleden als gevolg van het niet ontvangen van de steun.

- 8 Verzoekster heeft haar zienswijze op het advies van de Commissie uiteengezet en heeft daarbij opgemerkt dat de datum waarop de belastingdienst het aanvankelijke besluit tot het al dan niet toekennen van de steun heeft vastgesteld (in de onderhavige zaak: 23 april 2021), moet worden aangemerkt als de datum van toekenning van de steun. Indien de nationale rechter de vordering tot verkrijging van een gunstig administratief besluit toewijst en de nationale belastingdienst gelast een besluit tot toekenning van de steun aan verzoekster vast te stellen, moet dit latere besluit van de nationale belastingdienst worden opgevat als de beëindiging van de eerder ingeleide administratieve procedure.

De nationale belastingdienst wijst erop dat verzoekster bij de in het hoofdgeding bestreden besluiten de toekenning van de steun voor de maanden januari en februari 2021 is geweigerd. Die besluiten hebben verzoekster geen vaste aanspraak op de steun verleend. Tot het einde van de termijn voor het toekennen van de subsidie, 30 juni 2022, heeft de nationale belastingdienst geen nieuw besluit tot toekenning van de steun aan verzoekster vastgesteld. In overeenstemming met het advies van de Commissie kunnen rechterlijke instanties niet met terugwerkende kracht besluiten tot verlening van de steun door de nationale belastingautoriteiten te gelasten om, na het verstrijken van de termijn voor het toekennen van de subsidie, een administratief besluit tot toekenning van de steun vast te stellen.

Rechtsgronden

Toepasselijke bepalingen

Nationaal recht

- 9 Komerċdarbības atbalsta kontroles likums (wet inzake de controle op steun voor bedrijfsactiviteiten)

Artikel 1, lid 2, punt 2:

Datum van toekenning van de steun: de datum waarop de begunstigde van de steun voor bedrijfsactiviteiten een vaste aanspraak op die steun verwerft.

- 10 Administratīvā procesa likums (wetboek bestuursprocesrecht)

Artikel 250, lid 2:

Bij het beoordelen van de rechtmatigheid van een administratief besluit nemen de rechterlijke instanties in hun beslissing uitsluitend de door de overheidsinstantie in het administratief besluit opgenomen motivering in aanmerking. Voornoemde beperking is niet van toepassing wanneer de vordering strekt tot vaststelling van een gunstige administratief besluit.

Artikel 254, lid 1:

Indien een rechterlijke instantie de vordering tot vaststelling van een administratief besluit gegrond acht, gelast hij de overheidsinstantie om het desbetreffende administratief besluit vast te stellen.

- 11 Steunregeling:

Punt 23:

De datum van toekenning van de steun wordt geacht de datum te zijn waarop de nationale belastingdienst het besluit tot toekenning van de steun vaststelt.

Punt 23¹:

Indien de steun niet binnen twee maanden na de datum van vaststelling van het besluit van de nationale belastingdienst tot toekenning van de steun wordt gebruikt, betaalt de onderneming het ongebruikte deel van de steun terug aan de nationale belastingdienst.

Punt 24:

Het besluit wordt uiterlijk op 30 juni 2022 vastgesteld, in overeenstemming met de tijdelijke kaderregeling.

Recht van de Europese Unie

- 12 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

Artikel 107, lid 1:

Behoudens de afwijkingen waarin de Verdragen voorzien, zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de interne markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt.

Artikel 107, lid 3, onder b):

Als verenigbaar met de interne markt kunnen worden beschouwd:

b) steunmaatregelen om de verwezenlijking van een belangrijk project van gemeenschappelijk Europees belang te bevorderen of een ernstige verstoring in de economie van een lidstaat op te heffen;

- 13 Verordening (EU) 2015/1589 van de Raad van 13 juli 2015 tot vaststelling van nadere bepalingen voor de toepassing van artikel 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna: „verordening 2015/1589”).

Artikel 1, onder b), punt ii):

[Onder] „bestaande steun” [wordt verstaan]: goedgekeurde steun, dat wil zeggen steunregelingen en individuele steun die door de Commissie of de Raad zijn goedgekeurd.

Artikel 1, onder c):

[Onder] „nieuwe steun” [wordt verstaan]: alle steun, dat wil zeggen steunregelingen en individuele steun, die geen bestaande steun is, met inbegrip van wijzigingen in bestaande steun.

- 14 Tijdelijke kaderregeling

Punt 22, onder d):

De Commissie zal dergelijke staatssteun als verenigbaar met de interne markt overeenkomstig artikel 107, lid 3, onder b), VWEU beschouwen indien is voldaan aan alle volgende voorwaarden [...]:

d) de steun wordt uiterlijk op 31 december 2022 toegekend;

Redenen voor de vragen over de uitlegging van het Unierecht

- 15 Gezien de gevolgen van COVID-19 in de lidstaten en de beperkende maatregelen die de lidstaten hebben genomen, die mede ook ondernemingen hebben geraakt, heeft de Commissie in de tijdelijke kaderregeling geoordeeld dat staatssteun gerechtvaardigd is en op grond van artikel 107, lid 3, onder b) van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie voor een beperkte periode verenigbaar met de interne markt kan worden verklaard om de liquiditeitstekorten waarmee ondernemingen te maken krijgen, te verhelpen en ervoor te zorgen dat

de verstoringen ten gevolge van de COVID-19-uitbraak de levensvatbaarheid van die ondernemingen niet ondermijnen (punt 18). Voorts wordt in punt 21 van de tijdelijke kaderregeling verklaard dat naast de bestaande mogelijkheden op grond van artikel 107, lid 3, onder c), van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, tijdelijke beperkte steunbedragen voor ondernemingen die plotseling met een tekort aan of zelfs de niet-beschikbaarheid van liquiditeit kampen, in de huidige omstandigheden een geschikte, een noodzakelijke en gerichte oplossing kunnen zijn.

De steunregeling is op 17 november 2020 van kracht geworden en voorziet in de criteria en procedures voor het toekennen van subsidie aan door de COVID-19-crisis geraakte ondernemingen om hun werkkapitaalstromen op peil te houden. De steunregeling is ontworpen in overeenstemming met de tijdelijke kaderregeling en had tot doel om door de COVID-19-crisis geraakte ondernemingen te compenseren voor het afnemen van hun werkkapitaalstromen, zodat zij de tweede golf van COVID-19-besmettingen zouden kunnen doorstaan.

Uit punt 26 van de steunregeling volgt dat de nationale belastingdienst pas een besluit over de toekenning van de steun vaststelt, en overgaat tot de betaling ervan, nadat de Europese Commissie een besluit over de verenigbaarheid van de in die regeling voorziene steun voor bedrijfsactiviteiten met de interne markt van de Unie heeft genomen.

Dat besluit over de verenigbaarheid van de steun is door de Europese Commissie vastgesteld op 16 december 2020 (SA.59592 (2020/N)), in welk besluit werd bepaald dat de steun tot uiterlijk 30 juni 2021 kon worden toegekend.

In latere besluiten van de Europese Commissie is de termijn voor het toekennen van de steun verlengd tot 30 november 2021 [besluit SA.64046 (2021/N) van 3 juni 2021] en uiteindelijk tot 30 juni 2022 [besluit SA.100596 (2021/N) van 14 december 2021].

Bijgevolg moet staatssteun die overeenkomstig de steunregeling wordt verleend en uitbetaald als verenigbaar met de interne markt worden beschouwd.

- 16 Uit het voorgaande kan worden opgemaakt dat de steunregeling die uit hoofde van de tijdelijke kaderregeling is vastgesteld tot doel heeft om kortetermijnsteun te verlenen aan ondernemingen die zich geconfronteerd zien met een plotseling liquiditeitstekort als gevolg van de uitzonderlijke omstandigheden die zijn ontstaan door de uitbraak van COVID-19-besmettingen.

Deze conclusie wordt bevestigd door de toepasselijke [kader]regeling. In punt 22, onder d), van de tijdelijke kaderregeling werd aanvankelijk bepaald dat de steun kon worden toegekend tot uiterlijk 31 december 2020 (deze termijn is drie keer verlengd: bij de vierde wijziging, die op 13 oktober 2020 van kracht werd, is die termijn verlengd tot en met 30 juni 2021, bij de vijfde wijziging, die op 28 januari 2021 van kracht werd, is de termijn verlengd tot en met 31 december 2021, en bij

de zesde wijziging, die op 18 november 2021 van kracht werd, is de termijn verlengd tot en met 30 juni 2022).

Ook de steunregeling voorziet in een termijn waarbinnen staatssteun mag worden verleend. Volgens punt 24 van die verordening moet de overheidsinstantie het besluit uiterlijk op 30 juni 2022 vaststellen, in overeenstemming met de tijdelijke kaderregeling. In punt 23 van de steunregeling wordt bepaald dat de datum van toekenning van de steun wordt geacht de datum te zijn waarop de nationale belastingdienst het besluit tot toekenning van de steun vaststelt. Indien de steun niet binnen twee maanden na de datum van vaststelling van het besluit van de nationale belastingdienst tot toekenning van de steun wordt gebruikt, moet de onderneming het ongebruikte deel van de steun terugbetalen aan de nationale belastingdienst (steunregeling, punt 23.¹).

Bijgevolg moet de steun als gericht en verenigbaar met de interne markt worden beschouwd indien deze wordt toegekend, en onverwijld wordt gebruikt, voor de beoogde doeleinden.

- 17 De situatie verandert wanneer er een geschil over de aanspraak van de persoon op staatssteun ontstaat.

Een persoon heeft het recht om tegen de weigering van een overheidsinstantie om staatssteun te verlenen – een ongunstig administratief besluit – bezwaar aan te tekenen bij een hiërarchisch hogere overheidsinstantie, met het verzoek dat deze een gunstig administratief besluit vaststelt waarbij de aangevraagde steun wordt toegekend. Indien een hiërarchisch hogere overheidsinstantie het verzoek afwijst, heeft de persoon het recht zich tot de rechter te wenden met het verzoek om te gelasten tot vaststelling van een gunstig administratief besluit – toekenning van de steun – en te toetsen of de weigering van de overheidsinstantie om de staatssteun toe te kennen gerechtvaardigd is.

In casu heeft verzoekster op 25 maart en 9 april 2021 bij de bevoegde overheidsinstantie steunaanvragen voor respectievelijk de maanden januari en februari 2021 ingediend. De aanvankelijke weigeringen zijn door de overheidsinstantie vastgesteld op 23 april en 7 juni 2021, maar de definitieve besluiten van die overheidsinstantie dateren van respectievelijk 9 juni en 23 juli 2021.

De procedure voor de appelrechter is op 29 juni 2022 ingeleid.

De termijn van punt 22, onder d), van de tijdelijke kaderregeling (en van punt 24 van de steunregeling) is derhalve verstreken terwijl de gerechtelijke procedure liep.

- 18 In casu moet de rechter beoordelen of verzoekster recht heeft op de staatssteun uit hoofde van de steunregeling en de tijdelijke kaderregeling.

In het kader van deze beoordeling moet de rechter onder meer bepalen op welke datum de steunmaatregelen in de zin van artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie zijn „toegekend”, dat wil zeggen dat hij moet vaststellen op welk moment de steun moet worden geacht te zijn verleend. Dit aspect is van doorslaggevend belang voor de vaststelling of de door verzoekster aangevraagde steun bestaande dan wel nieuwe steun vormt.

- 19 Volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie moet de rechter bij het bepalen van het tijdstip waarop steun is verleend rekening houden met alle in het nationale recht gestelde voorwaarden voor verlening van de betrokken steun [arrest van 28 oktober 2020, *Istituto nazionale per l’assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (INAIL)*, C-608/19, EU:C:2020:865, punten 31 en 32]. Het bepalende gegeven om vast te stellen op welk tijdstip staatssteun is toegekend, is het moment waarop de begunstigden van een bepaalde maatregel een vaste aanspraak op de steun verwerven en de staat zich er dienovereenkomstig toe verbindt de steun te verlenen. Die datum is de datum waarop de betreffende maatregel kan leiden tot een verstoring van de mededinging die het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig kan beïnvloeden in de zin van artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (arrest van 25 januari 2022, *Commissie/European Food e.a.*, C-638/19 P, EU:C:2022:50, punt 123).

In de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie is ook geoordeeld dat vanaf het tijdstip waarop de begunstigde krachtens de toepasselijke nationale regeling de wettelijke aanspraak op de met staatsmiddelen verleende bijstand verwerft, de steun moet worden geacht te zijn toegekend, zodat de daadwerkelijke overdracht van de betrokken middelen niet doorslaggevend is (arresten van 19 december 2019, *Arriva Italia Srl*, C-385/18, EU:C:2019:1121, punt 36, en 20 mei 2021, *Azienda Sanitaria Provinciale di Catania*, C-128/19, EU:C:2021:401, punt 45).

Daarnaast heeft het Hof van Justitie van de Europese Unie uitgelegd dat, meer in het bijzonder in het geval van een begunstigde onderneming die in financiële moeilijkheden verkeert, het besluit van de overheid om deze onderneming staatssteun toe te kennen – veeleer dan de daadwerkelijke betaling ervan – het mogelijk maakt dat de bestuurders van die onderneming tot de conclusie komen dat haar activiteit economisch levensvatbaar is en dus kan worden voortgezet, op voorwaarde dat dit besluit de begunstigde onderneming het recht geeft om de steun te ontvangen (arrest van 19 december 2019, *Arriva Italia Srl*, C-385/18, EU:C:2019:1121, punt 37).

Tegelijkertijd moet eraan worden herinnerd dat de invoering van een steunmaatregel als zodanig niet kan voortvloeien uit een gerechtelijke beslissing, aangezien een dergelijke invoering voortvloeit uit een opportuiniteitsbeoordeling, die niet behoort tot de taken en bevoegdheden van een rechter. Indien de betrokken nationale regeling een voordeel instelt – staatssteun –, kunnen bij rechterlijke beslissing toegekende bedragen in geen geval worden beschouwd als

van dat voordeel onderscheiden staatssteun (arrest van 12 januari 2023, DOBELES HES, C-702/20 en C-17/21, EU:C:2023:1, punten 76 en 78).

- 20 Uit deze rechtspraak kan worden afgeleid dat het tijdstip waarop de steun wordt toegekend, waarbij aan de begunstigde van de steun een vaste en onvoorwaardelijke aanspraak op de betrokken steun wordt verleend, moet worden geacht dat van het desbetreffende besluit van de overheidsinstantie tot toekenning van de steun te zijn, ongeacht het tijdstip waarop de steun wordt uitbetaald.

De omstandigheden van deze specifieke zaak hebben zich, zoals reeds is opgemerkt, zodanig ontwikkeld dat de bevoegde overheidsinstantie (de nationale belastingdienst) het recht van verzoekster op staatssteun nooit heeft erkend en die kwestie thans wordt beoordeeld in het kader van de gerechtelijke procedure. Bijgevolg kan niet worden aangenomen dat er ten aanzien van verzoekster op enig moment een rechtsbetrekking tot stand is gekomen die kan worden opgevat als een vaste en onvoorwaardelijk aanspraak op staatssteun.

In beginsel kan een dergelijke aanspraak voor verzoekster enkel op grond van een rechterlijke beslissing ontstaan indien de rechter verklaart dat verzoekster heeft voldaan aan alle in het nationale recht vastgestelde voorwaarden om voor de betrokken steun in aanmerking te komen en dat de weigering van de overheidsinstantie om de steun te verlenen onrechtmatig en ongegrond was. Tegelijkertijd moet eraan worden herinnerd dat aangezien de rechtsbetrekking voordien niet bestond, de tenuitvoerlegging van een rechterlijke beslissing niet kan leiden tot de vaststelling van een gunstig administratief besluit met terugwerkende kracht (*ex tunc*). Wel kan de rechter de overheidsinstantie gelasten het betreffende administratieve besluit tot toekenning van de steun *ex nunc* vast te stellen.

- 21 In casu heeft het geschil betrekking op de aanspraak op toekenning en betaling van de staatssteun die is ingevoerd bij de steunregeling en naar behoren is goedgekeurd door de Europese Commissie. Die steun kan mogelijk worden beschouwd als „bestaande steun” in de zin van artikel 1, onder b), punt ii), van verordening 2015/1589.

De kwestie van de beoordeling van steun die door een bevoegde overheidsinstantie aan een persoon is toegekend na het verstrijken van de looptijd van de goedgekeurde steunregeling is aan de orde geweest voor het Hof van Justitie van de Europese Unie, dat heeft geoordeeld dat dergelijke steun moet worden beschouwd als nieuwe steun (arrest van 7 april 2022, KW en SG, C-102/21 en C-103/21, EU:C:2022:272, punten 31-35 en punt 42).

De omstandigheden van de onderhavige zaak zijn evenwel anders, aangezien de overheidsinstantie het besluit tot toekenning van de steun niet heeft vastgesteld na het vervallen van de goedgekeurde steunregeling. Voorstelbaar is daarentegen dat in het kader van de gerechtelijke procedure, bij het toetsen door de rechter van de weigering van de overheidsinstantie tot verlening van de steun uit hoofde van de

steunregeling, die weigering onrechtmatig wordt verklaard, de aanspraak op steun van die persoon wordt erkend en de bevoegde overheidsinstantie wordt gelast het vonnis ten uitvoer te leggen door die persoon het bedrag van de steun waarop hij recht heeft toe te kennen en uit te betalen.

De verwijzende rechter vraagt zich af of, in omstandigheden als die van het hoofdgeding – en voor het geval dat in het arrest de aanspraak op de steun, na het verstrijken van de in de regeling vastgestelde en door de Europese Commissie goedgekeurde termijn voor het toekennen van de steun, wordt erkend en de bevoegde overheidsinstantie de verplichting wordt opgelegd om het aangevraagde steunbedrag toe te kennen en uit te betalen –, de datum waarop de bevoegde overheidsinstantie ten onrechte heeft geweigerd de staatssteun aan de begunstigde toe te kennen, kan worden beschouwd als de datum waarop de steun is toegekend, en of die steun dan zou moeten worden beschouwd als bestaande dan wel nieuwe steun.

- 22 Op het gebied van staatssteun kan het Hof van Justitie van de Europese Unie met name aan de verwijzende rechter de uitleggingsgegevens verstrekken die hem in staat stellen om te bepalen of een nationale maatregel als staatssteun in de zin van het Unierecht kan worden aangemerkt, of om in voorkomend geval vast te stellen of die maatregel bestaande dan wel nieuwe steun vormt (arrest van 13 december 2018, Rittinger e.a., C-492/17, EU:C:2018:1019, punt 43).

Aangezien de verwijzende rechter de nakoming van de uit het Unierecht voortvloeiende verplichtingen dient te verzekeren en zich dient te onthouden van alle maatregelen die de verwezenlijking van de doelstellingen van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie in gevaar kunnen brengen, acht hij het noodzakelijk om bij het Hof van Justitie van de Europese Unie een verzoek om een prejudiciële beslissing in te dienen.

[OMISSIS] [procedurele overwegingen]

Overeenkomstig artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie [OMISSIS] [verwijzing naar nationale procedurevoorschriften]

beslist

de Administratīvā apgabaltiesa het Hof van Justitie van de Europese Unie de volgende prejudiciële vragen voor te leggen:

- 1) Moet artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie aldus worden uitgelegd dat staatssteun moet worden geacht te zijn „toegekend” op het tijdstip waarop de bevoegde overheidsinstantie ten onrechte heeft geweigerd een aanspraak van een particulier op staatssteun te erkennen, indien het onrechtmatige karakter van de weigering na het verstrijken van de termijn voor toekenning van de steun wordt vastgesteld bij een rechterlijke beslissing?

- 2) Moet artikel 1, onder b), punt ii), van verordening (EU) 2015/1589 van de Raad van 13 juli 2015 tot vaststelling van nadere bepalingen voor de toepassing van artikel 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie aldus worden uitgelegd dat steun die – bij gebreke van een door de bevoegde overheidsinstantie binnen de termijn voor toekenning van de steun vastgesteld besluit tot erkenning van de aanspraak op steun – na het verstrijken van de in de steunregeling vastgestelde termijn voor toekenning van de steun wordt toegekend aan een particulier op grond van een rechterlijke beslissing waarbij wordt verklaard dat de particulier binnen de in de steunregeling vastgestelde termijn voor toekenning van de steun voldeed aan alle in het nationale recht vastgestelde voorwaarden om voor de betrokken steun in aanmerking te komen en dat de weigering van de bevoegde overheidsinstantie tot toekenning van de steun onrechtmatig was, bestaande steun is?

De procedure wordt geschorst totdat het Hof van Justitie van de Europese Unie uitspraak heeft gedaan.

Deze beschikking is niet vatbaar voor beroep.

[OMISSIS]

[OMISSIS] [handtekeningen en formaliteiten]